

Cannabisrygning – Hvornår er det brug, og hvornår er det misbrug?

En ny ph.d.-afhandling fra CRF analyserer bl.a., hvilke overvejelser cannabisrygere selv har om forskellen mellem et rekreativt og et problematisk brug.

AF METTE KRONBÆK

Denne artikel handler om cannabisbrugeres fortællinger om, hvorledes de forsøger at få deres forbrug af cannabis til at forblive rekreativt og undgå, at det udvikler sig til et problematisk brug.

Ved at se på brugeres fortællinger om, hvordan de selv og andre gennem regler i hverdagen balancerer mellem et rekreativt og et problematisk cannabisbrug, fremkommer cannabisbrugernes egne interne regler for, hvorledes de ser det som acceptabelt at ryge cannabis.

Hvad siger forskningen?

Inden for forskningen beskrives et rekreativt stofbrug oftest som en måde at bruge rusmidler, hvor brugere balancerer deres forbrug mellem de potentielle sund-

hedsrisici, chancerne for at blive fanget af politiet og andre risici som manglende evne til at tilstrækkelig grad at passe sin skole, sit arbejde eller indgå i sociale relationer m.m. Det betyder, at de brugere, som bruger rusmidlet cannabis på en socialt integreret måde, hvor de formår kun at være påvirket i deres fritid og at nyde rusen til afslapning eller fornøjelse, ofte betegnes som rekreative brugere, der formår at have et moderat forbrug af cannabis.(1)

Becker introducerede i 1963 begrebet rekreativt stofbrug for at beskrive, hvordan illegale rusmidler blev brugt rekreativt og uproblematisk. (2) Han beskrev, hvordan det at betragte cannabisbrug som værende misbrug ikke var begrundet i en negativ adfærd, men en adfærd, som det omgivende samfund dømte som afvigende. Samtidig skildrede han som den første, hvorledes oplæringen i brugen af rusmidlet var en

proces, hvor den nye bruger lærer fra erfarne brugere om, hvorledes man beruser sig hensigtsmæssigt, og hvorledes man kan nyde at være påvirket. Becker beskrev, hvorledes det at bruge cannabis rekreativt er tillært gennem uformelle regler og retningslinjer, som andre cannabisbrugere har introduceret til.

Inspireret af Becker skriver Norbert Zinberg i 1984(3), hvorledes det at have et rekreativt forbrug af rusmidler er kendetegnet ved at bruge rusmidler på en kontrolleret måde. Zinberg beskriver, at både de farmakologiske egenskaber ved rusmidlet ligesom de personlige forventninger til forbruget og den sociale kontekst, hvori rusmidler indtages, alle er væsentlige bidrag til den enkelte brugers oplevelse af rusen. Ved at opstille en tredelt model til forståelse af rusmiddelbruget konstaterede Zinberg, at oplevelsen af rusmiddelbruget både er under indflydelse af det enkelte 'drug', den enkelte brugers 'set' og den 'setting', som rusmidlet indtages i. Zinberg forsøgte med denne model at diskutere sig op imod en forståelse af, at det kun var selv rusmidlet, der skabte problemer, og forsøgte at få fokus på brugerne og deres sociale situation også.

Artiklen tager udgangspunkt i Zinbergs kategorier om 'drug', 'set' and 'setting', hvilke bruges som en ramme til at identificere indikatorer for problematisk eller rekreativt cannabisbrug, og hvordan disse kan betragtes i en skadesreducerende optik.

Hvor begrebet 'drug' henviser til de farmakologiske egenskaber ved rusmidlet, henviser begrebet 'set' til den enkelte brugers fysiske og arvelige egenskaber: hans eller hendes personlighed, følelser og forventninger, når vedkommende engagerer sig i brugen af cannabis. 'Setting' refererer til det fysiske, sociale og kulturelle miljø, hvor stofbrug forekommer, og hvor uformelle kontrolmekanismer eller selvreguleringsmekanismer, der hjælper brugerne til at bringe deres stofmisbrug under kontrol, udføres.

'DRUG' - Rusmidlet

I analysen af interviewene fremkom to overordnede temaer i relation til Zinbergs begreb 'drug' i forhold til, om forbruget blev betragtet som rekreativt eller problematisk. 'Drug' beskriver de farmakologiske egenskaber, som rusmidlet har, i forhold til, hvorledes brugerne bliver påvirket af cannabisen.

STILL FRA SETH MACFARLANE'S KOMEDIE "TED"

- 1) Det er ikke den anvendte mængde, der skaber problemer. Hvis cannabis er blevet problematisk, er det et symptom på noget andet problematisk i brugernes liv.
- 2) Det problematiske brug er kendetegnet ved at bruge særligt potente cannabisprodukter og særlige måder at ryge disse cannabisprodukter på.

Mængden af cannabis

At cannabis som rusmiddel ikke er problemet, men et symptom på andre problemer i brugernes liv, er beskrevet af flere respondenter. For eksempel af en ung mand på 24 år, som jeg mødte i et halvvejs-hus, hvor han boede efter ophold på et døgnbehandlingstilbud for stofmisbrugere. Han fortalte, hvordan han nogle år tidligere have været arbejdsløs og hjemløs, og hvor han samtidig røg en masse hash. Han fortæller, at i den tid, han var i misbrugsbehandling, syntes han, at:

... det var svært at give hashen skylden for mine problemer. Hashen for mig var et symptom, ikke det egentlige problem.... Det at ryge hash er bare en del af livet, ikke en særskilt ting.

I mange af fortællingerne var det at ryge cannabis, når man havde problemer i livet, forbundet med, at forbruget så måtte betragtes som problematisk. Og mange fortalte om, hvordan brugen af cannabis, når det kombineres med personlige problemer, kan virke befordrende for udvikling af flere problemer i livet.

Historien om, hvorledes mange havde forsøgt at løse problemer ved at ryge cannabis, var en historie, som også blev gentaget i mange af interviewene, og alle havde dårlige erfaringer med dette. En mand på 43 år beskrev, hvordan han begyndte at bruge cannabis dagligt igen som voksen, da han fik kollegiale problemer på sin arbejdsplads:

De første fire år på min arbejdsplads røg jeg ikke cannabis, men så begyndte jeg at få problemer og begyndte at ryge cannabis igen. Det havde den konsekvens, at jeg ikke var så effektiv, og konflikterne øgedes. Cannabissen brugte jeg som en slags tidsboble, hvor jeg kunne glemme det hele. Men jeg vil ikke mene, at det var cannabissen, som var mit problem, jeg tror, det er noget med min personlighed og min måde at opføre sig, som giver mig problemerne.

Mange af fortællingerne handler om, hvordan ændringer i cannabisbrugernes liv resulterer i, at de ændrer opfattelse af deres eget forbrug af cannabis. Her er det ikke mængden af den cannabis, der bruges, som er afgørende for, at brugerne betragter deres forbrug som et misbrug, men derimod ændringer af deres sociale liv og psykiske velbefindende. Flere historier omhandler, hvordan brugerne havde røget nøjagtig den samme mængde cannabis i mange år og pludselig i perioder med arbejdsløshed, forældrenes død eller stress på arbejdspladsen havde ændret deres forståelse af deres brug af cannabis fra rekreativt til problematisk.

Hvilke cannabisprodukter bruges?

Der er i fortællingerne en tydelig skelnen mellem, hvilke typer af cannabisprodukter der er relateret til et problematisk forbrug, og hvilke måder at ryge cannabissen på, der indikerer, at der er tale om et problematisk forbrug. Alle fortællingerne er centreret omkring, hvor påvirket man synes, det er OK at være, og hvorledes nogle typer af cannabis giver et meget højt niveau af påvirkethed – hvilket mange anser for potentielt at kunne forårsage problematisk brug. Der skelnes mellem pot, cannabis og skunk i fortællingerne. Fortællinger om at have kontrol over sit forbrug og at distancere sig fra dem, der ønsker at blive alt for påvirkede, var et vigtigt element i beskrivelserne af rekreativ brug. For eksempel beskrev en 46-årig kvinde, hvordan hun kun ønsker at være en smule påvirket, når hun ryger:

Jeg ryger kun pot. Og jeg ville sige, at alt andet var dybt usundt, og jeg ryger kun joints. Jeg ryger formentlig fem eller seks stykker om dagen. Derefter får jeg sådan en blid kontinuerlig forgiftning.

'Skunk' eller 'hash' blev i fortællingerne forbundet med et ønske om at være meget påvirket - et ønske, der blev italesat som at have et ukontrolleret og dermed også problematisk forbrug. Nogle fortalte, at de brugte 'skunk' eller 'hash', når de skulle til fest og gerne ville være påvirket, men i hovedparten af historierne blev ønsket om at være meget påvirket beskrevet som et tegn på problematisk brug. Det at være meget påvirket blev forbundet med tab af kontrol, som en 46-årig mand beskrev således:

I mine øjne er det at ryge hash på en bong en junkie måde at ryge. Og når jeg kalder det en junkie måde at ryge på, er det, fordi det primære formål bare er at slukke for hjernen, ikke bare at slappe af - men at slukke hjernen.

'SET'

I analysen af interviewene fremkom tre centrale temaer i forhold til Zinbergs begreb 'set', som beskriver den enkelte brugers holdninger, psykiske tilbøjeligheder og personlighedsstruktur i det øjeblik, hvor cannabissen bruges:

- 1) Kombinationen af brugerens personlighed og cannabissens virkning.
- 2) Sindstilstand eller stemning hos personen, når cannabis bruges.

3) Tilfredshed med livet, når personen bruger cannabis.

Kombinationen af brugerens personlighed og cannabissens virkning

De forskellige måder, hvorpå cannabisforbrug kan påvirke brugerens personlighed, var vigtige for, om anvendelsen blev betragtet som problematisk eller ej. Et aspekt var, hvordan cannabis påvirker folks personlighed, hvor nogle fortalte, at cannabis havde den virkning på dem selv, at det fremhævede deres negative sider som generthed, dovenskab, apati eller manglende lyst til social omgang med andre. I fortællingerne fremstår det, som om det er brugerens personlighed kombineret med cannabissen, der forårsager fx dovenskab, og ikke cannabisrusen i sig selv.

Et andet aspekt, der blev nævnt var, i hvilket omfang cannabis gjorde brugerne passive. For eksempel beskrev en 25-årig kvinde, hvordan hun følte, at hun var ved at udvikle et problematisk cannabisbrug:

... Tidligere sad jeg derhjemme og røg hash, inden jeg skulle til fest; jeg havde store problemer med at komme ud af sofaen, og de fleste gange, jeg endte i min sofa, kom jeg aldrig afsted til festerne.... Det fik mig til at miste nogle venner, og derfor begyndte jeg at tvinge mig selv til at gå ud. Hashen var begyndt at dominere mit liv, det eneste, jeg tænkte på, var at ryge hash.

Mens nogle fortællinger handler om, hvordan brugeren selv har kunnet ændre sin adfærd og derigennem undgå at udvikle et problematisk forbrug, handler andre fortællinger om, hvordan en kombination af brugerens personlighed og brugen af cannabis blev en afgørende faktor i udviklingen af et problematisk brug. For eksempel fortæller en 27 årig mand:

Jeg har tænkt en masse om det for nylig, hvordan cannabis faktisk har fremhævet min dårlige side. Min generthed og min dovenskab er virkelig blevet dominerende for mig, meget mere, end før jeg begyndte at ryge. ...

I brugernes fortællinger er der fokus på, hvorledes cannabis-påvirkningen aktiverer og passiviserer forskellige ting i forskellige personligheder. På denne måde kan cannabisbrugen ses, ikke som årsagen til problemerne, men som en slags personlighedsforstørrelsesglas, som bidrager til at fremhæve allerede eksisterende forhold. Med andre ord er problemerne ikke udelukkende skabt af cannabisrusen, men må ses i sammenhæng med brugernes allerede problema-

tiske personlighedstræk (som fx dovenskab og egoisme), som, når de kombineres med virkningerne af cannabis, bliver mere tydelige.

Sindsstemning, når der ryges

I mange fortællinger kobles det problematiske brug sammen med det at have personlige eller psykiske problemer (at være ængstelig eller deprimeret eller have andre psykiske problemer). Generelt hævdede de adspurgte, at personlige eller psykiske problemer i en livssituation ikke er kompatible med rekreativ brug. Mange fortæller, at det er vigtigt at være i godt humør, når cannabis indtages, og at kunne nyde påvirkningen. Derimod er det problematisk, når cannabis bruges til at glemme problemer eller dæmpe et dårligt humør. En 34-årig mand fortalte:

Jeg har aldrig røget en joint, fordi jeg var ked af det. Jeg gør det altid, når jeg er i en mere positiv stemning. For mig er det det, der adskiller misbrug fra forbrug. Men naturligvis vil brugen af cannabis i nogle tilfælde have en funktion af at flygte fra virkeligheden, men jeg har aldrig røget for at flygte fra noget.

I fortællingerne om det rekreative forbrug af cannabis fortælles, at det er et forbrug, hvor en rar eller positiv oplevelse eller sindstilstand fremhæves af rusen. Derimod kobles det at bruge cannabis til at lindre ensomhed, overvinde dårligt humør eller at glemme en følelse af skam eller skyld sammen med et problematisk brug. En 25-årig mand fortæller, hvordan han brugte cannabissen:

Mit liv var hårdt. Jeg havde et par svære ting at tænke på, som min fars død. Hashrusen hjalp mig til at glemme alle de ting, jeg ikke ønskede at tænke over. Da jeg begyndte at ryge på daglig basis, forsvandt de negative tanker i en lang periode. Men de negative tanker kom tilbage. Og ja, da de først kom tilbage igen, var det faktisk meget værre, end det var til at begynde med.

Kun positive følelser blev anset for egnede til rekreativt cannabisbrug. Historier om problematisk brug indeholdt elementer som at forsøge at fortrænge ensomhed, manglende tillid eller følelser af depression. Brug af cannabis på denne måde forværede problemerne i stedet for at løse dem.

Tilfredshed med livet

Hvis et cannabisbrug skal være rekreativt, er det ifølge

interviewpersonerne vigtigt, at den, der bruger det, er tilfreds med sit liv. Uopfyldte ambitioner til livet, og hvor cannabisbruget blev italesat som årsagen, gik igen i mange fortællinger. En 39-årig kvinde beskriver det således:

Hvis du havde spurgt mig om det for 10 år siden, ville jeg beskrive mit forbrug som et misbrug. Jeg troede cannabis var grunden til, at jeg ikke fik en stor karriere ... For fem år siden gik jeg helt ned med stress på grund af for meget arbejde. Så jeg lå i sengen i tre måneder, og jeg røg en masse hash og havde ondt af mig selv. Imens havde jeg samtaler med venner og en terapeut og fandt derigennem ud af, hvad jeg ville med mit liv. Det var ikke den store karriere. Og det tog faktisk en enorm byrde fra mine skuldre. Så dette fik mig også til at tænke på mig selv som en forbruger af cannabis, snarere end at jeg havde et problematisk brug.

'SETTING' - Den sociale kontekst

Zinbergs begreb om 'setting' refererer til de fysiske og sociale omgivelser, hvori brugen af cannabis forekommer. I interviewene med cannabisbrugerne var især to temaer centrale i beskrivelserne af forskellen mellem rekreativt og problematisk brug:

- 1) Om man er åben omkring sit cannabisforbrug i forhold til sine omgivelser.
- 2) Om brugerne vælger at bruge cannabisen udelukkende i fritiden eller også i mere forpligtende sammenhænge som arbejde.

At være åben omkring eget cannabisforbrug og ikke holde det hemmeligt for sine venner og bekendte blev beskrevet af interviewpersonerne som vigtigt. En 27-årig mand beskrev, at han ikke syntes, at der var nogen grund til at skjule sit forbrug:

Da jeg begyndte at ryge, var jeg meget bevidst om, at jeg måtte være helt 100% åben omkring det. Så jeg ikke behøver at ryge i skjul eller føle mig skyldig, når jeg ryger Alle mine venner ved, at jeg ryger en masse pot.

Mange fortalte, at netop det, at hele deres omgangskreds vidste, at de brugte cannabis, var vigtigt i forhold til, at de oplevede, at deres forbrug forblev uproblematisk. For dem var et problematisk forbrug kendetegnet ved et forbrug, hvor brugerne skammer sig eller ønsker at skjule deres forbrug, hvilke så medfører, at de isolerer sig. Dette hænger sammen med vigtigheden af at opretholde en balance mellem

den tid, der bruges på at ryge cannabis, og den tid, der bruges sammen med venner og bekendte, hvor det at isolere sig og sidde og ryge alene blev anset som et problematisk forbrugsmønster.

Hovedparten af cannabisbrugerne beskrev det rekreative brug af cannabis som at bruge cannabis i fritiden, når de går på barer, til fester, festivaler eller lignende. Som en 30-årig kvinde beskriver det:

At ryge en joint engang imellem kan jeg ikke se som et problem Det bør være på en festival eller en særlig begivenhed eller i løbet af en ferie eller lignende, så ville jeg ikke tænke på det som afhængighed, og jeg ville overveje at gøre det.

Adskillelsen mellem arbejde og fritid er en vigtig forskel i interviewene. Således var der enighed blandt respondenterne om, at det at være påvirket af cannabis, mens man var på arbejde, var upassende og måtte betragtes som et problematisk brug. Hvis man havde behov for at bruge cannabis for at fungere i det daglige liv, ville en sådan anvendelse blive betragtet som problematisk, især hvis man havde behov for at være påvirket for at gå på arbejde, som påpeget af en 46-årig mand:

Hvis jeg ikke kunne gå på arbejde uden at ryge hash først, ligesom en kollega jeg havde, så ville jeg have et cannabismisbrug. Hvis du har brug for at ryge, før du gør ting, hvor du ideelt set ikke burde have behov for at ryge, før du laver dem, så kalder jeg det et misbrug.

Mens nogle skelner mellem arbejde og fritid, fortæller andre, at det er acceptabelt at bruge cannabis, når dagens arbejdsmæssige og personlige forpligtelser er opfyldt. Disse brugere har fokus på, om de overholder deres forpligtelser i livet, og på den måde føler, at de har kontrol over deres daglige pligter. Som en 30-årig kvinde siger:

I alle de år jeg har røget hash, har jeg opfyldt mine forpligtelser i mit daglige liv. Jeg er kommet ud af sengen om morgenen, og jeg er gået på arbejde eller i skole. Jeg er aldrig blevet væk på grund af min brug af hash. Jeg har altid gjort de ting, jeg skulle, både i skolen og på mit arbejde og har altid været vellidt.

Kvinden fortæller, hvordan hun har forsøgt at fastholde sit cannabisbrug som rekreativt ved at passe sine forpligtelser i dagligdagen.

Diskussion

I denne artikel har jeg beskrevet, hvordan voksne cannabisbrugere har regler og ritualer omkring, hvordan de bruger cannabis rekreativt i deres dagligdag. Interviewpersonernes fortællinger indikerer, at hverken problematisk eller rekreativ brug af cannabis er en simpel tilstand, men fluktuerende tilstande, som ændrer sig løbende gennem livet alt efter den enkelte brugers livsomstændigheder.

I cannabisbrugernes fortællinger beskrives det, at et cannabisforbrug bliver problematisk som en konsekvens af brugerens komplekse sociale og personlige livsomstændigheder, kendetegnet ved, at det er en udvikling, der er sammensat af mange faktorer i deres liv, og som ikke kan forklares ved, at deres forbrug af cannabis er steget.

Derudover fortæller cannabisbrugerne, at deres forbrug af cannabis hver eneste gang er et 'siteret valg', altså, at de hver gang, de vælger at bruge cannabis, skal forvalte det komplekse rum mellem nydelse og risiko, som forbruget medfører. Brugernes forskellige aldre og forskellige livstile har indflydelse på de forskellige måder, hvorpå de ønsker at være påvirket, og hvilke risikofaktorer de skal forholde sig til, hvis de ønsker at fastholde deres forbrug som rekreativt.

Cannabisbrugernes fortællinger understøtter, hvad der er fundet i andre undersøgelser af stofbrug blandt unge, som viser, at hvis deres jævnaldrende også bruger cannabis, oplever de risikoen ved at købe og bruge cannabis som lille. (4) Den største risiko i ungdommen beskrev de interviewede som faren for at blive ekskluderet fra kammeratskabsgrupper, og derfor blev åbenhed omkring eget forbrug betragtet som vigtigt for de unge. – Dermed kan de ryge sammen med andre samtidig med, at åbenheden omkring cannabisbruget forebygger, at de isolerer sig, for at andre ikke skal opdage, at de ryger cannabis.

Ved overgangen fra ungdomsårene til voksenlivet forvandles cannabisbruget fra at have været associeret med hedonistiske motiver (lystbetonede) til at blive italesat med mere funktionelle motiver såsom afslapning og afstresning. (5) Blandt voksne var det risici i forhold til det omgivende samfund, som blev fremhævet som afgørende, og dermed blev det at ryge cannabis alene derhjemme ikke set som et problem. (6) For de voksne er cannabisforbruget en rutine i

dagligdagen, der fungerer som en måde at maksimere nydelse og minimere skader i forbindelse med bruget.

I fortællingerne kan iagttages en konsensus hos cannabisbrugerne i forhold til, at det, som betragtes som et rekreativt brug af cannabis, er et kontrolleret brug af cannabis, hvilket Zinberg også beskrev som afgørende. Alle fortællinger omhandler ønsket om at kontrollere sit forbrug og lægger afstand til det at søge en voldsom rus, hvilke nok skal spejles i, at det er voksne brugeres fortællinger. Det at søge den vilde rus er udelukkende noget, der hører til i ungdommen, og er noget, der tages afstand fra i de voksnes fortællinger om deres eget forbrug. Regler for brug af cannabis som beskrevet i denne artikel må ses i sammenhæng med det omgivende samfunds grundlæggende regler for adfærd. De afspejler de dominerende diskurser, der opererer i det omkringliggende samfund, hvor kontrol og selvkontrol er de dominerende kulturelle idealer. (7) Selvom reglerne hjalp brugerne til at identificere hensigtsmæssige og uhensigtsmæssige 'sets', er reglerne kun retningslinjer, som tilpasses den enkelte brugers hverdag. Og hvor nogle brugere syntes, at de havde en klar ide om, hvad der var problematisk, og hvad der var et ikke-problematisk brug, beskrev andre brugere, at grænserne mellem rekreativt og problematisk brug var til evig genforhandling i deres hverdag og dermed ikke direkte foreskrevet, hvorledes deres forbrug skulle håndteres.

Perspektiv

I brugernes egne fortællinger om rekreativt og problematisk forbrug af cannabis fremkommer et utal af uformelle regler, som deles mellem brugerne. Reglerne anvender brugerne til selv at forvalte risikoen ved at bruge et rusmiddel, ved at indtænke skadesreducerende strategier i deres hverdag. Brugernes uformelle regler omkring, hvorledes cannabis bør bruges, har til hensigt at øge fornøjelsen og mindske skadevirkningerne i forbindelse med brug af cannabis. (8)

Fremadrettet kan cannabisbrugernes opfattelse af og strategier til opretholdelsen af et rekreativt forbrug bruges til at genkende og forstå de risici, der er forbundet med brugen af cannabis. Ved at skifte fokus fra, at al brug af cannabis er problematisk, til at nogle former for brug af cannabis er problematisk, kan brugernes egne guidelines bruges til at udvikle program-

mer for skadesminimering i forhold til cannabisbrug. Programmer kan baseres på brugernes egne erfaringer om, hvilke ting den enkelte skal være opmærksom på i forhold til udviklingen i sit cannabisbrug.

Derudover udfolder analysen, hvilke problemstillinger de interviewede beskriver som afgørende for, at deres brug af cannabis blev problematisk. Dette kan bruges fremadrettet til at identificere de problemstillinger, som cannabisbrugere oplever som afgørende for, at de søger behandling, og dermed til at tilrettelægge en behandling, som kan tage udgangspunkt i de problemstillinger, som brugerne som udgangspunkt selv ønsker hjælp til. ■

Denne artikel er skrevet på baggrund af interviews lavet i forbindelse med Mette Kronbæks ph.d.-afhandling: 'Cannabisbrug – cannabisbrugerens fortællinger om rekreativt og problematisk forbrug', som hun forsvarede d. 27. oktober 2014. Baggrundsmaterialet er dybdegående interviews med 32 daglige cannabisbrugere om deres liv og deres daglige brug af cannabis. Den ene halvdel af interviewpersonerne havde erfaringer med cannabisbehandling, den anden halvdel havde ikke. Alle interviewpersonerne har haft en historie med daglig brug af cannabis, her defineret som brug af cannabis mindst én gang om dagen. Respondenterne var mellem 23 og 61 år. Der deltog 22 mænd og 10 kvinder, og gruppen havde røget cannabis mellem 2 og 43 år.

LITTERATURLISTE

1. Grund, J.P.: *Drug Use as a Social Ritual: Functionality, Symbolism and Determinants of Self-regulation*. Rotterdam: Instituut voor Verslavingsonderzoek. 1993.
Decorte, T.: *The Taming of Cocaine: Cocaine Use in European and American Cities*. Brussels: VUB University Press. 2000.
Parker, H.: *Normalization as barometer: Recreational drug use and the consumption of leisure by young Britons*. *Addiction Research and Theory* 13:205-215. 2005.
Hammersley, R. & Jenkins, R & Reid, M.: *Cannabis Use and Social Identity*. *Addiction Research & Theory* 9(2):133-150. 2001.
2. Becker, H.S.: *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. New York: Free Press. 1963.
3. Zinberg, N. E.: *Drug, set and setting: The basis for controlled intoxicant use*. New Haven, CT: Yale University Press. 1984.
4. Williams, L. & Parker, H.: *Alcohol, cannabis, ecstasy and cocaine: drugs of reasons choice amongst young adult recreational drug users in England*. *International Journal of Drug Policy* 12(5-6):397-413. 2001.
Peretti-Watel, P.: *Neutralization theory and the denial of risk: some evidence from cannabis use among French adolescents*. *British Journal of Sociology* 54(1):21-42. 2003.
5. Kandel, D. B. & Raveis, V. H.: *Cessation of illicit drug use in young adulthood*. *Archives of general psychiatry*, Bind 46, Hæfte 2, Side 109 – 116.
Hathaway, A. D. (2004). *Cannabis users' informal rules for managing stigma and risk*. *Deviant Behavior* 25(6): 559-577. 1989.
6. Kronbæk, M. & Frank, V.A.: *Perspectives on daily cannabis use: Consumerism or a problem for treatment? Nordic studies on alcohol and drugs vol 30* (5): 387-402. 2013.
7. Rose, N.: *Biopolitics in the Twenty First Century—Notes For a Research Agenda*. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*. Volume 2, Issue 3. 2001.
Foucault, M.: *Technologies of the Self*. In: Raninbow, P., ed. *Ethics: Subjectivity and Truth: The Essential works of Foucault, 1954-1984*. New York: Wiley. 1994.
8. Reinerman, C., & Cohen, P.: *Lineaments of Cannabis Culture: Rules Regulating Use in Amsterdam and San Francisco*. *Contemporary Justice Review* 10(4):393-410. 2007.

